

VEACESLAV BERBECA

EXPERT IDIS

REZULTATELE ALEGERILOR DIN GĂGĂUZIA – EȘECUL CHIȘINĂULUI?

Policy Brief

Institutul pentru
Dezvoltare și
Inițiative Sociale
(IDIS) „Viitorul”

APRILIE

2015

Acest produs apare
în parteneriat cu
Friedrich-Ebert-Stiftung

**FRIEDRICH
EBERT**
STIFTUNG

www.viitorul.org

POLICY BRIEF

REZULTATELE ALEGERILOR DIN GĂGĂUZIA – EȘECUL CHIȘINĂULUI?

Veaceslav Berbeca

www.viitorul.org

Opiniile exprimate aparțin autorilor. Nici Administrația IDIS „Viitorul”, nici Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” și nici Friedrich-Ebert-Stiftung nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”.
Persoana de contact: Diana Lungu - diana.lungu@viitorul.org

ADRESA DE CONTACT:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică, social-democrată germană scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății.

În Republica Moldova, Friedrich-Ebert-Stiftung activează din octombrie 2002.

Tel.: (373 22) 855830

E-mail: fes@fes-moldova.org

web: www.fes-moldova.org

CUPRINS

INTRODUCERE	6
CANDIDAȚII LA FUNCȚIA DE BAȘCAN	7
PRINCIPALELE ASPECTE ALE CAMPANIEI ELECTORALE	10
FACTORUL GEOPOLITIC ÎN CAMPANIA ELECTORALĂ	12
SCENARII POSTELECTORALE	14
CONCLUZII	17

INTRODUCERE

La 22 martie au avut loc alegerile pentru postul de bașcan al UTA Găgăuzia -funcție râvnită inițial de 12 candidați. La secțiile de votare s-au prezentat circa 58.1% din numărul total de persoane înregistrate pe listele electorale. În urma numărării voturilor, Irina Vlah a obținut aproximativ 51% din voturile locuitorilor regiunii găgăuze, fiind aleasă în funcția de bașcan al regiunii pentru un mandat de patru ani.

Alegerile bașcanului din 2015 au fost urmărite cu mare interes de către politicienii de la Chișinău, misiunile diplomatice acreditate în Republica Moldova și comentarii politici. Acest interes se explică prin faptul că relația dintre Chișinău și Comrat a fost destul de tensionată în ultimii ani, Mihail Formuzal, bașcanul regiunii găgăuze, având un rol aparte în acest conflict.

Odată cu apropierea de sfârșit a mandatului actualului guvernator, prezintă un interes deosebit programele politice și intențiile candidaților care au avut cele mai mari șanse de a învinge în aceste alegeri. Probabil, întrebarea principală pe care și-o pun cei care stau cu privirea ațintită asupra rezultatelor alegerilor ține de acțiunile viitorului bașcan. Va continua viitorul bașcan politica lui Mihail Formuzal, care s-a aflat în conflict deschis cu Chișinăul în ultimii ani ai celui de-al doilea mandat al său, dar și cu deputații din Adunarea Populară, sau, dimpotrivă, va alege calea cooperării? Va persista factorul geopolitic în relațiile dintre Comrat și Chișinău sau accentul va fi pus pe soluționarea problemelor sociale și economice ale locuitorilor regiunii autonome?

Interesul pentru aceste alegeri este reflectat și de numărul record de 12 candidați înregistrați care și-au anunțat participarea la acest scrutin. Pentru comparație, la alegerile din 1995 au candidat 4 concurenți, la cele din 1999 – 6 candidați, în 2002 – 5 candidați după care, în

urma alegerilor repetate din cauza invalidării rezultatelor alegerilor, au participat doar 3 concurenți, în 2006 - 4 candidați, iar în 2010 - doar 3 concurenți. Este foarte posibil ca numărul mare de concurenți din aceste alegeri să fie explicat de aplicarea unor inginerii electorale prin care diferitor concurenți li se atribuie un anumit rol în cadrul acestor alegeri. De fapt, unii concurenți electorali creditați cu șanse de a învinge, fără a da nume, au declarat, că unii candidați au fost plasați în această campanie electorală pentru a dispersa cât mai mult posibil votul alegătorilor sau pentru a acționa în favoarea unui anumit candidat la funcția de bașcan.

În acest articol, ne-am concentrat atenția asupra campaniei și programelor electorale ale candidaților cu cele mai mari șanse de a învinge în acest scrutin. Chiar dacă în urma interviurilor realizate cu experți locali și naționali sau a discuțiilor cu locuitori ai regiunii autonome a fost exprimată convingerea că doi concurenți aveau șanse reale de a învinge în aceste alegeri - Irina Vlah și Nocolai Dudoglo - am extins numărul candidaților cu care am discutat și pe care i-am urmărit în aceste alegeri la mai multe persoane.

Evident, trebuie să subliniem că alegerea a fost dictată de atitudinea experților și politicienilor de la Chișinău, dar și din regiunea autonomă, privind șansele unui sau altui candidat. Respectiv, ne-am axat mai mult pe nume sonore care și-au anunțat intenția de a candida la alegerile pentru funcția de bașcan. Această abordare se explică și prin faptul că unii concurenți ar putea abandona lupta electorală în favoarea celor creditați cu șanse mari de a învinge în aceste alegeri. De exemplu, Oleg Caică s-a retras în favoarea lui Nicolai Dudoglo, iar Serghei Buzadji a fost oferit de Irina Vlah să ”consolideze eforturile și să participe la alegeri cu o echipă unită”. În cele din urmă, Buzadji a dat curs invitației, făcând front comun cu Irina Vlah în alegerile guvernatorului.

CANDIDAȚII LA FUNCȚIA DE BAȘCAN

Comisia Electorală Centrală din regiunea autonomă a înregistrat 12 candidați pentru alegerile guvernatorului. După decizia lui Oleg Caicî de a se retrage în favoarea lui Nicolai Dudoglo și a lui Serghei Buzadji de a o susține pe Irina Vlah, numărul candidaților s-a redus la 10. În cele ce urmează, vom face o scurtă prezentare a celor mai importanți candidați.

Irina Vlah a fost din start creditată cu cele mai mari șanse de a învinge în aceste alegeri pentru funcția de bașcan. Vlah a fost o prezență constantă pe listele PCRМ pentru alegerile parlamentare, fiind plasată pe locurile eligibile. Astfel, de pe locul 39 în lista electorală din 2005 a avansat pe locul 8 în 2014. După alegerile parlamentare din noiembrie anul trecut, Vlah declară că părăsește fracțiunea PCRМ din parlament, argumentând că ea reprezintă interesele populației din UTA Găgăuzia care a votat masiv pentru partidele de stânga și astfel, nu poate accepta decizia comuniștilor de a coopera cu partidele pro-europene. Ulterior, părăsește PCRМ și devine deputat independent. Irina Vlah a mărturisit că a promovat mereu ideea apropierii de Federația Rusă și de aderare la Uniunea Vamală Rusia - Belarus - Kazahstan. Astfel, după schimbarea de optică a comuniștilor, care a însemnat colaborarea cu partidele proeuropene, plecarea din rândurile acestui partid a devenit iminentă, altfel, nu ar fi fost credibilă în fața electoratului găgăuz.

Toată aceste acțiuni par a fi întreprinse ca urmare a rezultatelor proaste - doar 12.4% - pe care le-au obținut comuniștii la alegerile parlamentare în regiunea autonomă. De asemenea, ideea cooperării PCRМ cu partidele pro-europene ar fi diminuat simțitor șansele Irinei Vlah de a fi aleasă în funcția de bașcan. Este interesant de menționat că decizia Irinei Vlah de a părăsi

rândurile PCRМ nu a fost criticată prea sever de liderii acestei formațiuni. Totuși, Voronin a considerat pasul Irinei Vlah drept o mare trădare.

Irina Vlah s-a bucurat de susținerea socialiștilor și a lui Mihail Formuzal, deja ex-bașcanul autonomiei găgăuze.¹ De asemenea, factorul rusesc a fost evident în retorica și campania electorală a acestui candidat.

Cert este că rezultatele scrutinului din 22 martie au constituit o premieră în alegerile pentru funcția de bașcan. Astfel, pentru prima dată, în această funcție importantă a fost aleasă o femeie, fapt care a spulberat stereotipul exprimat de mai mulți politicieni și experți precum că o femeie nu are șanse de a câștiga alegerile pentru funcția de guvernator.

Nicolai Dudoglo a fost unul din principalii favoriți pentru funcția de guvernator la scrutinul din 22 martie. A exercitat funcția de primar al Comratului din 2004 până în 2014, iar actualmente este deputat în Parlamentul RM pe lista Partidului Democrat din Moldova (PDM). Este unul dintre cei mai experimentați politicieni din regiunea găgăuză, participând la mai multe scrutine pentru funcția de bașcan. În scrutinul din 2015, a fost la a treia sa experiență, înregistrând cel mai prost rezultat. În alegerile pentru funcția de bașcan din 2006 și 2010, a ajuns de fiecare dată în turul doi, după ce obținea circa o treime din voturile locuitorilor autonomiei găgăuze în turul întâi. La alegerile din 22 martie a obținut circa 19,05% din totalul voturilor valabil exprimate. Chiar dacă Dudoglo a ocupat deja tradiționalul loc 2 în primul

¹ În urma interviurilor realizate cu politicieni și experți din regiunea autonomă a fost exprimată ideea că în timpul unei vizite la Moscova, lui Formuzal i s-a sugerat candidatul pe care trebuie să-l susțină în aceste alegeri. Același raționament a fost susținut și în raport cu decizia lui Igor Dodon de a susține candidatura Irinei Vlah.

tur de scrutin, numărul de voturi acumulate de Irina Vlah a fost suficient pentru a fi aleasă în această funcție din primul tur.

Nicolai Dudoglo a participat la aceste alegeri în calitate de candidat independent, suspendându-și calitatea de membru al PDM pe perioada campaniei electorale. Amintim că între Mihail Formuzal și Nicolai Dudoglo au existat mereu conflicte în ultimii ani, acestea apărând în urma rivalității dintre politicieni pentru funcția de guvernator, dar și din cauza susținerii pe care o avea fostul primar de Comrat din partea democraților. Putem conchide că victoria Irinei Vlah pune punct confruntării dintre Formuzal și Dudoglo în Găgăuzia. Vlah poate fi considerată succesoarea lui Formuzal, ea preluând sceptorul puterii din mâinile fostului guvernator care o perioadă lungă de timp a fost încolțit de Chișinău.² Strategia lui Dudoglo s-a dovedit o miză falsă, întrucât el a pierdut progresiv pozițiile, devenind tot mai pronunțat o persoană repudiată în autonomie.³ Probabil, politicienii de la Chișinău au încercat să compenseze într-un anumit fel situația ingrată a lui Dudoglo, care părea să nu mai conteze în politica din regiunea autonomă, prin faptul că l-au propulsat în primii 10 pe lista electorală în alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014.

Valeri Ianioglo, un alt candidat promițător, a obținut circa 7,96% din voturile exprimate, plasându-se pe locul trei. Ianioglo face parte din garda veche a administrației de la Comrat. A deținut funcția de prim-viceguvernator în perioada 1999-2003, când Dmitri Croitor exercita funcția de bașcan al regiunii autonome. Din 2007 până în prezent, deține aceeași funcție în perioada mandatului lui Mihail Formuzal, ceea ce demonstrează că activitatea lui Ianioglo a fost strâns legată de cea a bașcanului. În 2012, Formuzal l-a nominalizat pe Ianioglo drept unul din pretendenții echipei sale la funcția de bașcan. Mai mult decât atât, ex-guvernatorul a afirmat de mai multe ori că va organiza alegeri primare după modelul american, pentru a alege reprezentantul echipei sale pentru alegerile bașcanului. Însă, începând cu 2013,

² <http://www.politicon.md/alegerile-din-gagauzia-consolidarea-periferiei-si-slabirea-centrului>

³ Ibidem

relațiile dintre Ianioglo și Formuzal s-au deteriorat simțitor. Una din principalele cauze ar fi că Formuzal, lucrând la proiectului său politic, nu-l vedea pe Ianioglo și pe alții din executivul găgăuz parte a programului său politic. Cert este că Formuzal nu a reușit, din cauza ambițiilor sale politice și a caracterului său autoritar, să creeze o echipă puternică care să aibă un candidat cu șanse mari de a câștiga alegerile. În cele din urmă, Valeri Ianioglo și-a anunțat intenția de a candida, fiind susținut de o parte din membrii executivului în exercițiu, precum și de Nicolai Stoianov, vice-bașcanul regiunii autonome.

Alexandr Stoianoglo a fost văzut de unii reprezentanți ai regiunii găgăuze drept candidat de alternativă în raport cu principalii săi concurenți. Cu alte cuvinte, a fost considerat o persoană care putea da un suflu nou proceselor politice din regiunea autonomă. La alegerile din 22 martie, acest concurent a obținut circa 4,97% din voturile locuitorilor autonomiei. Stoianoglo a avut o carieră foarte reușită în organele procuraturii, ajungând să dețină funcția de adjunct al Procurorului General al Republicii Moldova în perioada 2001-2007. Are experiența participării la alegerile pentru funcția de bașcan în scrutinul din 2006. În perioada 2009-2014 a fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova din partea Partidului Democrat. La începutul anului 2015 părăsește rândurile democraților, considerând că neapartenența la un partid poate fi un avantaj în alegeri, ținând cont de specificul regiunii găgăuze. De asemenea, Stoianoglo a motivat decizia sa de a părăsi PDM cu viziunile sale legate de regiunea găgăuză care erau diferite de cele ale democraților. Unul din punctele slabe ale lui Stoianoglo în aceste alegeri a fost faptul că s-a inclus foarte târziu în cursa electorală, din care cauză nu a avut timp suficient să se impună în fața alegătorilor găgăuzi. De asemenea, candidatul s-a confruntat cu problema lipsei personalului care să organizeze și promoveze programul electoral în mai multe localități ale autonomiei. Spre deosebire de alți pretendenți cu șanse reale la funcția de bașcan, Stoianoglo nu a fost susținut de vreo facțiune, partid sau grup de interese.

Dmitri Croitor este unicul candidat care a deținut anterior această funcție. La alegerile din 22 martie a

reușit să acumuleze circa 6,20% din numărul total de voturi valabile. Amintim că a devenit bașcan în urma alegerilor din 1999, după care, în 2002, a demisionat din funcția de guvernator al Găgăuziei după un conflict cu autoritățile centrale. A avut susținerea unei echipe controversate din care fac parte președintele Adunării Populare, Dmitri Constantinov, precum și deputații legislativului găgăuz, Ivan Burgudji și Serghei Compoieș. Figura lui a apărut în contextul în care liderii socialiștilor de la Chișinău au decis să susțină candidatura Irinei

Vlah în detrimentul poziției organizației teritoriale ale socialiștilor din regiunea găgăuză care își anunțase inițial sprijinul pentru Serghei Cimpoeș. În cele din urmă, organizația a decis să-l susțină pe Dmitri Croitor la alegerile din 22 martie.

În cursa electorală au participat, pe lângă cei la care ne-am referit mai sus, următorii concurenți: Ruslan Garbalî, Oleg Garizan, Serghei Cernev, Ilia Anastasov și Leonid Dobrov.

PRINCIPALELE ASPECTE ALE CAMPANIEI ELECTORALE

Organizarea alegerilor pentru funcția de guvernator al regiunii se efectuează în baza legii locale cu privire la alegerea bașcanului Găgăuziei, adoptată de Adunarea Populară în septembrie 1998. În acest context, vrem să atragem atenția la două din prevederile acestui document care contravin legislației naționale, constituind subiect de discuție pe perioada organizării campaniei electorale. În primul rând, este vorba de articolul 13 al acestui document care stabilește restricțiile privind exercitarea dreptului de vot. Astfel, potrivit alineatului 1, litera C al acestui document, persoanele condamnate la privațiune de libertate în urma pronunțării deciziei definitive a instanțelor de judecată nu au dreptul de a vota. Această prevedere contravine acordurilor internaționale la care Republica Moldova este parte (Convenția Europeană pentru Drepturile Omului). Nici Codul Electoral al Republicii Moldova nu prevede o astfel de restricție. Prin urmare, constatăm o încălcare a legislației naționale.

O altă problemă pe care o constatăm ține de întocmirea listelor electorale. Astfel, articolul 43, al. 1 al legii locale stabilește că listele electorale sunt întocmite de primării pentru fiecare secție de votare în parte. Codul Electoral al Republicii Moldova prevede prin articolul 39, al. 1 că listele electorale sunt întocmite în baza Registrului de stat al alegătorului. O asemenea abordare permite autorităților din regiunea autonomă să manipuleze cu numărul alegătorilor în funcție de alegeri în scopul anumitor interese ale regiunii. Primarii pot astfel să excludă din liste pe cei plecați peste hotare pentru a obține rezultate convingătoare ale prezenței locuitorilor autonomiei la urnele de vot.

Prezența panourilor electorale și a altor instrumente de promovare a concurenților pe străzile și la intersecțiile principale ale localităților din autonomia găgăuză creează

primele impresii despre metodele utilizate de candidați pentru a convinge electoratul să le acorde voturile. Fiecare candidat a încercat să scoată în evidență avantajele și punctele sale tari care ar fi trebuit să-i propulseze în lupta pentru voturile cetățenilor.

Evident, panourile publicitare au constituit un lux pentru concurenții implicați în această campanie, și anume prezența în număr mare a acestora în locurile publice sugerează potențialul financiar al candidaților. De fapt, concurenții cu cele mai mari șanse, cu mici excepții, au fost cei mai prezenți în cele mai aglomerate locuri din orașele autonomiei găgăuze prin intermediul afișajului stradal și altor forme de propagandă electorală.

Primul lucru în mesajul concurenților electorali care atrage atenția ține de utilizarea proiecției imaginii unui stat sau a unor politicieni asupra mesajului electoral al candidaților. Astfel, Irina Vlah folosește în publicitatea sa electorală imaginea unor politicieni din Rusia, cum ar fi, de exemplu, Serghei Narișkin, președintele Dumei de Stat a Federației Ruse sau Valentina Matvienko, președintele Consiliului Federației Ruse. De asemenea, Irina Vlah apare pe aceste suporturi electorale flancată de către deputații socialiști, Igor Dodon și Zinaida Greceanii. Amintim că Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM) a obținut cele mai multe voturi în regiunea autonomă la alegerile parlamentare din 30 noiembrie, acumulând 57.10%. În acest context, amintim că socialiștii au proiectat imaginea lui Vladimir Putin pe materialele promoționale în campania electorală, ceea ce a influențat puternic comportamentul locuitorilor din autonomia găgăuză în raport cu PSRM. Astfel, odată întipărită această imagine în conștiința electoratului din Unitatea teritorial-administrativă Găgăuzia (UTAG), rolul liderilor socialiștilor în materialele

promoționale ale Irinei Vlah a fost de a demonstra existența unei susțineri din partea Moscovei a candidaturii Irinei Vlah.

Situația este similară și în cazul lui Nicolai Dudoglo. Astfel, candidatul a folosit în materialele sale electorale imaginea lui Vladimir Homeriki, persoană de încredere a lui Vladimir Putin, pe fundalul Kremlinului. Aceasta a fost o încercare de a demonstra că Nicolai Dudoglo este susținut de persoane importante ale echipei președintelui rus, Putin. Sprijinul acordat de Homeriki lui Dudoglo a fost subiect de discuții în mass media din regiunea autonomă prin care s-a dorit accentuarea ideii că persoana de încredere a președintelui rus și-a exprimat susținerea pentru Nicolai Dudoglo în numele său. Menționăm că oficialul rus a participat la evenimentul de lansare a lui Nicolae Dudoglo în campania electorală pentru funcția de bașcan.

Totodată, în materialele sale promoționale, Nicolai Dudoglo a apelat și la imaginea Turciei prin intermediul președintelui acestei țări, Recep Tayyip Erdogan. Astfel, unul dintre materialele promoționale sugerează că Nicolai Dudoglo este punte de legătură dintre Turcia și Găgăuzia. Este de menționat că statul turc a acordat și continuă să acorde o atenție deosebită regiunii autonome, finanțând mai multe proiecte în localitățile UTAG.

Un alt element interesant care s-a regăsit în materialele promoționale ale tuturor concurenților pentru funcția de bașcan a fost scoaterea în evidență a calității lor de candidat independent în aceste alegeri. Chiar dacă nu menționează expres că sunt candidați independenți, aceștia nu și-au arătat eventualele legături cu partidele politice din Republica Moldova. Irina Vlah și Nicolai Dudoglo, care au devenit deputați în Parlamentul Republicii Moldova pe listele PCRM și, respectiv, PDM, au luat decizia de a întrerupe legătura cu partidele care i-au propulsat în legislativ. Pe când Dudoglo și-a suspendat calitatea de membru al PDM, Irina Vlah a părăsit rândurile comuniștilor.

Conform CV-urilor publicate pe pagina oficială a Comisiei Electorale Centrale a regiunii autonome, doar doi candidați și-au declarat apartenența partinică: Serghei Buzadji, care a ieșit din cursa electorală (Partidul Regiunilor), și Oleg Garizan (PCRM).

Există cel puțin trei explicații ale comportamentului concurenților de a evita să menționeze apartenența lor politică. Una din acestea este că, potrivit afirmațiilor concurenților electorali în urma interviurilor realizate, un candidat trebuie să reprezinte interesele tuturor găgăuzilor, nu doar ale unei anumite părți, în funcție de prioritățile partidului. A doua explicație este că apartenența la un partid politic republican ar însemna că acest candidat este omul Chișinăului, ceea ce ar diminua mult șansele concurentului de a câștiga alegerile. De fapt, o astfel de situație demonstrează existența unei izolări a regiunii autonome în cadrul statului Republica Moldova care se regăsește deseori în formula ”noi din Găgăuzia și cei de la Chișinău”. A treia explicație este că partidele de la guvernare au o imagine foarte proastă în UTAG. În rândul găgăuzilor există percepția că liderii acestor partide, care ar fi implicați profund în acte de corupție, urmăresc doar scopuri personale, fiind departe de problemele cetățenilor statului. Aceasta este imaginea pe care și-au creat-o partidele de la guvernare și care constituie una din cauzele principale ale atitudinii negative a unor cetățeni față de ideea europeană. Totodată, este și o explicație a faptului că materialele promoționale conțin imagini ale politicianilor din Federația Rusă sau Turcia și, dimpotrivă, nu fac nicio referire la liderii partidelor de la guvernare. Igor Dodon și Zinaida Greceanii constituie o excepție și se explică prin viziunea pro-rusă pe care o promovează și prin faptul că se află într-o opoziție dură față de actuala guvernare.

În sfârșit, un alt aspect al campaniei electorale, strâns legat de cel enunțat anterior, este că liderii partidelor naționale au evitat să susțină în mod deschis vreun concurent electoral. Mai mult decât atât, pe perioada campaniei electorale, politicianii de la Chișinău, cu excepția lui Igor Dodon, nu și-au făcut apariția în regiunea autonomă. Concluzia care se impune, ținând cont și de cele expuse mai sus, este că liderii partidelor politice parlamentare au evitat sprijinirea vreunui candidat pentru a nu-i diminua șansele de a fi ales în funcția de bașcan. Oricum, înfrângerea lui Dudoglo (dar și a lui Ianioglo, Croitor, Garizan, Stoianoglo) probează limitele politicului de la Chișinăului în Găgăuzia, care este dezorientat și nu știe prin ce mijloace să se impună în autonomie.⁴

⁴ <http://www.politicon.md/alegerile-din-gagauzia-consolidarea-periferiei-si-slabirea-centrului>

FACTORUL GEOPOLITIC ÎN CAMPANIA ELECTORALĂ

Un element important al acestei campanii este prezența factorului geopolitic în discursul și programele electorale ale mai multor candidați. Acest fapt a fost remarcat și de Pirkka Tapiola, șeful Delegației UE la Chișinău, care a afirmat că candidații se axează foarte mult pe subiectul politicii externe și omit de multe ori să se concentreze asupra problemelor de ordin economic sau social.⁵

Vorbind despre factorul geopolitic din aceste alegeri, ne vom referi, în primul rând, la campania electorală a Irinei Vlah care a abundat în mesaje pe tema politicii externe și care a folosit imaginea politicianilor ruși în spoturile și imaginile electorale.⁶ Este interesant de menționat că dezvoltarea relațiilor cu Federația Rusă este pe primul loc în platforma electorală a Irinei Vlah. Mai mult decât atât, toate cele cinci priorități ale programului politic conțin referințe directe la rolul pe care l-ar avea statul rus în asigurarea bunăstării sociale și dezvoltării economice a regiunii găgăuze. În regiunea autonomă vectorul rusesc are priză la public⁷ și, dimpotrivă, opțiunea proeuropeană diminuează șansele celor care ar promova un astfel de mesaj.

Un exemplu concludent al felului în care factorul extern este folosit în campania electorală împotriva contracandidaților a fost informația răspândită precum că Nicolai Dudoglo are interdicția de a intra pe teritoriul Federației Ruse.⁸ Această informație în timpul campaniei

electorale are menirea să arate că Nicolae Dudoglo nu e nici pe departe cel mai iubit găgăuz de către Federația Rusă și că, dimpotrivă, Moscova are o altă opțiune în privința concurentului care are susținere la acest scrutin. Chiar dacă Dudoglo a negat că ar avea o astfel de interdicție, astfel de mesaje ar putea să-i diminueze simțitor șansele de a învinge în alegeri.

În sfârșit, un alt element cheie, care urma să consolideze imaginea de politician pro-rus al Irinei Vlah, a fost informația din ultima săptămâna a campaniei electorale care anunța că Serviciul de migrație a Federației Ruse, la solicitarea Irinei Vlah, a eliminat restricția privind intrarea pe teritoriul Federației Ruse a primilor 15 locuitorii din autonomia găgăuză incluși în această listă. Punctul de vedere al lui Dmitri Croitor este foarte apropiat de cel al Irinei Vlah. Astfel, în spoturile electorale ale lui Croitor se pune accentul pe ideea respectării voinței poporului exprimate la referendumul din 2 februarie 2014, în care locuitorii UTAG au votat pentru vectorul de dezvoltare externă a Republicii Moldova. Astfel, acest concurent promite că va depune toate eforturile pentru a restabili legăturile comerciale cu Uniunea Eurasiatică fără de care, potrivit lui Croitor, dezvoltarea economică a regiunii găgăuze este improbabilă.

Factorul extern a fost, de asemenea, foarte prezent și în mesajul lui Nicolai Dudoglo. Atât panourile electorale, cât și platforma sa electorală au făcut referințe directe la politicieni străini. De asemenea, materialele promoționale conțin numeroase articole care induc ideea că politicieni ruși și turci susțin candidatura lui Dudoglo. Totuși, trebuie de subliniat că acest politician

⁵ http://www.realitatea.md/tapiola--despre-alegerile-din-gagauzia--campania-electoral-a-este-mai-mult-geopolitica-decat-politica_17288.html

⁶ <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=16749>

⁷ <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=16638>

⁸ <http://oficial.md/actual/reactia-lui-dudoglo-la-informatia-ca-ar-avea-acces-interzis-in-federatia-rusa>

nu s-a sfîit să declare că este important de a dezvolta relații de colaborare și cu UE. Trebuie de menționat că Dudoglo s-a pomenit într-o situație complicată, deoarece, fiind deputat în parlamentul Republicii Moldova pe lista democraților, este, desigur, asociat cu acest partid, care promovează vectorul european.

Valeri Ianioglo are o altă abordare a acestui subiect. El susține că dat fiind faptului că Republica Moldova este divizată în două părți în egală măsură pe tema vectorului politicii externe, ar fi judicios de declarat un moratoriu în privința semnării unor acorduri cu Uniunea Europeană sau cu structurile eurasiatice. Ianioglo propune de a adopta statutul de țară în afară oricărui bloc, iar orice proces trebuie înghețat până va exista o anumită claritate în privința opțiunilor cetățenilor statului.

În sfârșit, există un punct de vedere care se distanțează foarte mult de cele enunțate de candidații la funcția de bașcan. Este vorba de poziția lui Alexandr Stoianoglo care a declarat că politica externă este o prerogativă a autorităților centrale. Acest politician a afirmat că cei care abuzează de subiectul politicii externe în mesajul lor electoral nu-și dau seama foarte bine de problemele pe care le creează, deoarece astfel apare un teren al confruntărilor și disensiunilor dintre cetățenii acestui stat. Totuși, în programul său electoral, Alexandr Stoianoglo a făcut referire la necesitatea stabilirii unor relații de colaborare cu Rusia, Belarus, Kazahstan, Belarus și Turcia. Accentul se pune, însă pe ideea dezvoltării unei colaborări economice și culturale. Faptul că au fost indicate cele trei state din blocul eurasiatic ne face să credem că prin aceasta este adus un tribut preferințelor alegătorului găgăuz.

Ar mai fi de remarcat un fapt care se referă la factorul geopolitic folosit intens de mai mulți candidați în campania electorală. Alexandr Stoianoglo a subliniat într-o discuție că este deseori întrebat în timpul întâlnirilor cu alegătorii în care capitală se va deplasa în primul rând dacă obține victorie la alegerile din 22 martie. În acest caz vorbim despre prezența unei

confuzii intens cultivate pe teritoriul regiunii autonome de anumiți politicieni care atribuie bașcanului atribuții de decizie în domeniul politicii externe.

Factorul geopolitic al acestor alegeri este determinat și de atenția deosebită pe care o manifestă Moscova față de aceste alegeri. Este unul din lucrurile neobișnuite pentru alegerile bașcanului și este de-a dreptul uluitoare această atitudine activă a surselor de informare în masă din Federația Rusă față de alegerile guvernatorului dintr-o regiune a Republicii Moldova.⁹ Moscova, în mod deschis, prin reprezentanții săi, a arătat că susține candidatura Irinei Vlah¹⁰, fapt catalogat drept ingerință a Federației Ruse în problemele interne ale Republicii Moldova.¹¹ Totuși, trebuie de subliniat faptul că Irina Vlah a explicat că va colabora cu toate misiunile diplomatice și alți actori internaționali pentru a soluționa problemele economice și sociale ale regiunii autonome. Mai mult decât atât, a afirmat că va avea o abordare constructivă în raport cu autoritățile centrale.

Vectorul politicii externe a fost folosit și pentru a denigra concurenții electorali. Din păcate, din mai multe cauze despre care s-a vorbit cu diferite ocazii, ideea de integrare europeană a devenit de ocară în această regiune. Candidații cu viziuni proeuropene ezită să declare acest fapt din cauza sentimentelor antieuropene răspândite în această regiune. Este intens folosită în batjocură sintagma "eurointegrator"¹² pentru a critica susținerea de către vreun candidat a partidelor de la guvernare. După cum s-a spus cu alte ocazii, una dintre principalele cauze ale acestei stări de fapt este că s-a construit o asociere între partidele de la guvernare, acuzate de acte grave de corupție, care au promovat vectorul european și procesul de integrare europeană.

⁹ http://unimedia.info/stiri/video-Un-nou-reportaj-marca-Rossia-1-despre-alegerile-din-Gagauzia-89184.html?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=rss

¹⁰ <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=16972>

¹¹ http://www.publika.md/ministerul-de-externe--rusia-se-implicain-treburile-interne-ale-moldovei-si-sustine-deschis-un-candidat-electoral_355701.html

¹² <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=16906>

SCENARII POSTELECTORALE

Caracterul relațiilor dintre noul bașcan și autoritățile centrale este de o importanță deosebită pentru Chișinău. Cum vede guvernatorul soluționarea disensiunilor existente? Care vor fi inițiativele pe care le va promova în Guvernul Republicii Moldova pentru a face față provocărilor sociale, economice și politice cu care se confruntă regiunea autonomă? Cum va coopera cu autoritățile centrale?

Dezvoltarea unor relații pragmatice cu autoritățile centrale a fost ideea de bază care s-a desprins în urma interviului realizat cu Irina Vlah care a declarat că problemele economice și stabilitatea sunt prioritățile sale în cadrul mandatului de bașcan al regiunii. Ea a afirmat că are o viziune a sa asupra activității politice a bașcanului și va avea o atitudine constructivă în raport cu autoritățile centrale. „Cooperare” și „pragmatism” sunt cuvintele la care face referire Irina Vlah. Potrivit acesteia, ea va colabora strâns cu Guvernul și cu agenții economici din țară și din exterior, va continua politica lui Formuzal de construire a relațiilor de colaborare cu regiunile Federației Ruse.

Irina Vlah vede depășirea disensiunilor dintre Comrat și Chișinău prin instituirea unui dialog constructiv cu Chișinăul. Ea acordă o atenție deosebită necesității garantării unei stabilități, depășirii fenomenului de divizare a societății dar și a politicienilor în două tabere. De asemenea, potrivit Irinei Vlah, un prim pas în depășirea acestor disensiuni ar putea fi realizat prin instituirea unui dialog dintre autoritățile centrale și cele regionale pentru a discuta numirile în funcții de răspundere în regiunea autonomă. Trebuie de menționat faptul că Irina Vlah, ca și alți concurenți, au mizat mult pe relațiile personale pe care le-a stabilit pe parcursul anilor cu membrii Guvernului. Această atitudine vine să demonstreze existența unei relații de încredere între Vlah și politicienii de la Chișinău, fapt care o va ajuta la soluționarea problemelor cu care se confruntă regiunea autonomă.

Trebuie de menționat că Irina Vlah, ca și majoritatea concurenților la funcția de bașcan, a declarat că viitorul guvernator trebuie să pună interesele cetățenilor pe primul loc în activitatea sa. A accentuat ideea că nu ar trebui să fie loc de politicianism în exercitarea mandatului. Prin asta, a dat de înțeles, în mod direct sau indirect, că nu trebuie continuată politica gălăgioasă a lui Formuzal¹³ care în a doua jumătate a celui de-al doilea mandat al său s-a aflat în conflict permanent cu autoritățile regionale sau centrale.

Irina Vlah, în prima sa conferință de presă în urma anunțării rezultatelor prealabile ale alegerilor din 22 martie, a debordat de optimism și de o dorință explicabilă de muncă întru realizarea obiectivelor programului său electoral.¹⁴ Enunțând prioritățile sale, o mare atenție fiind acordată problemelor economice și sociale ale regiunii, Irina Vlah a anunțat unele teze importante care ar urma să constituie baza succesului său în realizarea programului său politic. Astfel, noul guvernator a afirmat că își dorește să stabilească legături bune cu Chișinăul, va acorda o atenție importantă prevederilor acordului cu Moscova, semnat la 10 februarie și care presupune colaborare în domeniul economic și social, va discuta cu ceilalți foști candidați în privința unei viitoare colaborări și va avea o întâlnire cu deputații din Adunarea Populară.¹⁵

Nu punem la îndoială sinceritatea noului guvernator în privința planurilor sale de a asigura stabilitatea în regiune dar și de a rezolva problemele economice și sociale din autonomia găgăuză. Totuși, considerăm că situația bașcanului ales la 22 martie prezintă anumite provocări care ar putea complica activitatea acesteia. În cele ce

¹³ <http://www.vedomosti.md/news/problemy-gagauzii>

¹⁴ <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=17308>

¹⁵ Ibidem

urmează, vom atrage atenția asupra unor aspecte care ar putea să se manifeste în mandatul Irinei Vlah într-un anumit context.

În primul rând, ne vom referi la relația dintre Comrat și Chișinău în urma rezultatelor din 22 martie. Irina Vlah a declarat cu diferite ocazii că va construi un dialog constructiv cu autoritățile centrale. Într-adevăr, există premise pentru astfel de așteptări, deoarece noul guvernator s-a rodat prin culoarele puterii, fiind deputat în Parlamentul Republicii Moldova din 2005 până în 2015. Această situație i-a permis să cunoască foarte bine cum funcționează sistemului politic la nivel național, fapt care îi permite să înțeleagă procesele politice și economice ale statului. Totodată, grație acestei experiențe, a reușit să stabilească relații personale cu politicienii din axul guvernamental, ceea ce poate constitui un element important pentru susținerea inițiativelor bașcanului de către autoritățile centrale. Totuși, în acest context, ar putea să apară mai multe probleme care ar limita posibilitățile Irinei Vlah de a avea relații strânse de colaborare cu autoritățile centrale.

O problemă ține de atitudinea comuniștilor față de noul guvernator după părăsirea acesteia a rândurilor comuniștilor după alegerile din 30 noiembrie. Ne întrebăm dacă comuniștii, care în mod indirect participă la actul guvernamental, vor trece peste propriul lor orgoliu și vor acorda susținerea necesară fostei colege de partid.

O a doua problemă ține de atitudinea democraților și liberal-democraților față de Irina Vlah. Amintim că partidele guvernamentale nu au mizat pe noul guvernator care, la rândul său, a fost energic susținut de Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM), criticul acerb al actualei guvernări. Chiar dacă Irina Vlah a declarat în urma interviului că nu va adera la socialiști și că va fi bașcanul tuturor locuitorilor autonomiei găgăuze, această relație cu PSRM ar putea să împiedice stabilirea unui dialog constructiv cu autoritățile centrale.

În sfârșit, o altă problemă ține de statutul regiunii găgăuze. Noul guvernator a declarat în cadrul conferinței menționate mai sus că va consolida statutul autonomiei, fără a oferi însă detalii la acest subiect. Dacă va insista pe competențe mai

largi decât oferă cadrul legal actual, va intra în conflict cu Chișinăul. În cazul în care se va menține situația actuală, care este caracterizată de unii în regiune prin nerespectarea de către autoritățile centrale a statutului autonomiei, va intra în conflict cu aripa radical-naționalistă din UTAG. Ceea ce desprindem din cele discutate este că Irina Vlah va trebui să deprindă din mers arta de a conduce pentru a face față provocărilor politice și economice. Capacitățile de guvernare sunt importante, deoarece noul bașcan nu are experiență în organele de conducere.

Un aspect important este triumphiul Chișinău-Comrat-Moscova. În campania sa electorală, Irina Vlah a subliniat importanța respectării voinței locuitorilor regiunii exprimate la referendumul din februarie 2014 privind apropierea de structurile eurasiatice. După anunțarea rezultatelor alegerilor din 22 martie, mai mulți politicieni ruși nu au întârziat să o felicite pe Irina Vlah cu ocazia victoriei obținute la acest scrutin, iar Dmitri Rogozin nu a ezitat să declare că „succesul noului guvernator înseamnă consolidarea pozițiilor Federației Ruse în Moldova”.¹⁶ Politicienii ruși, în declarațiile de felicitare, au subliniat importanța acestui eveniment, considerându-l drept un pas de apropiere de integrarea eurasiatică.

Sprijinul acordat de Federația Rusă Irinei Vlah vine să marcheze o tendință nouă în campaniile electorale din Republica Moldova. A fost testată o formulă în care candidatul sprijinit de Moscova apare în spoturile publicitare în compania politicienilor ruși. Totodată, mesajul pro-rus este sprijinit de o amplă campanie a serviciilor de informare în masă din Federația Rusă. Este foarte probabil ca această metodă să fie utilizată în campania din alegerile locale, în special în raioanele sau localitățile cu sentimente pro-ruse puternice. Irina Vlah, având susținerea masivă a Moscovei, va trebui să susțină interesele acestui stat în Republica Moldova.

În contextul dat, se profilează trei scenarii pe care ar putea să le urmeze Irina Vlah. Primul se referă la o politică deschisă pro-rusă. Asta ar însemna o critică dură a politicii de integrare europeană a Chișinăului și susținerea mesajului

¹⁶ *Россия заняла себе место в Молдавии*, <http://www.kommersant.ru/doc/2692933>

integrării eurasiatice. Pentru o astfel de atitudine Irina Vlah va fi răsplătită de către Moscova prin acordarea dreptului de a exporta produse agricole ale producătorilor găgăuzi și ridicarea interdicției pentru locuitorii autonomiei de a intra pe teritoriul Federației Ruse. În urma acestui scenariu, autoritățile găgăuze împreună cu Moscova vor submina legitimitatea guvernării Republicii Moldova, dând semnale și altor regiuni în privința comportamentului electoral al cetățenilor acestui stat. Aplicarea acestui scenariu ar însemna un conflict deschis între Chișinău și Comrat, fapt ce ar duce la subminarea statalității Republicii Moldova.

Un al doilea scenariu ar fi o politică abilă de manevrare a Irinei Vlah între politica Moscovei și cea de la Chișinău. Asta ar însemna o abordare moderată a discursului bașcanului care ar exclude critica procesului de integrare europeană și căutarea unei soluții de compromis între autoritățile regionale și cele centrale în privința funcționării autonomiei găgăuze. Un astfel de scenariu ar presupune dezvoltarea unor relații comerciale, economice și sociale cu Federația Rusă.

Conform celui de-al treilea scenariu, retorica pro-eurasiatică ar fi abandonată în favoarea celei proeuropene. Aceasta presupune o colaborare deschisă cu ambasadele statelor UE și cu Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova, un dialog deschis cu Chișinăul privind delimitarea competențelor și abandonarea retoricii de șantaj în raport cu autoritățile centrale.

Înțelegem foarte bine că cel din urmă scenariu este cel mai puțin probabil, deoarece aceasta ar însemna lipsa sprijinului Moscovei, fapt care ar complica parcursul politic al Irinei Vlah. Cel mai probabil, noul guvernator va încerca să manevreze între cele două poluri pentru a nu intra în conflict cu o parte sau alta. Totuși, o astfel de abilitate reclamă o iscusință politică deosebită care poate fi deprinsă după o anumită perioadă de timp. În caz contrar, este foarte ușor de alunecat spre un anumit pol care, cu siguranță, va fi Federația Rusă.

Irina Vlah va trebui să facă față unei presiuni interne din partea politicianilor locali. Este demnă de laudă invitația la dialog făcută tuturor candidaților la funcția de guvernator.

Totuși, fără a cunoaște care sunt adevăratele așteptări ale Irinei Vlah de la o posibilă consolidare a tuturor forțelor, considerăm că acest apel nu va avea sorți de izbândă. Bașcanul nou ales va avea o viață complicată în regiunea autonomă. Există mai multe motive care sugerează o astfel de derulare a evenimentelor. Recunoaștem că mesajul tuturor candidaților a fost în mare măsură similar, dar odată cu epuizarea campaniei electorale, în prim plan vor apărea interesele de grup sau de partid ale foștilor concurenți electorali. În primul rând, componența Adunării Populare este foarte eterogenă, fiind împărțită în mai multe fracțiuni care nu au acordat sprijin Irinei Vlah în aceste alegeri. Faptul că noul bașcan a fost susținut de Mihail Formuzal presupune continuarea luptei între Irina Vlah și Adunarea Populară. De asemenea, există echipa lui Nicolai Dudoglo care nu va accepta ușor această înfrângere. Mai este și grupul care îi unește pe Dmitri Constantinov, Ivan Burgudji și Serghei Cimpoieș, care s-au certat cu Igor Dodon în privința candidaturii pentru funcția de bașcan. În al doilea rând, trebuie să se țină cont de caracterul simbolic al victoriei Irinei Vlah. Succesul unei femei a constituit o lovitură în orgoliului bărbaților candidați, care, cu unele excepții, declarau că o femeie nu are nicio șansă de a învinge aceste alegeri în regiunea autonomă. Este de presupus să apară unele disensiuni din cauza reticenței politicianilor bărbați să accepte un astfel de deznodământ. De fapt, victoria Irinei Vlah este una dintre marile contradicții ale acestor alegeri, deoarece succesul ei este rezultatul răspândirii valorilor europene într-un mediu patriarhal.

Din cele expuse, constatăm că Irina Vlah, deși a obținut un rezultat răsunător la alegerile pentru funcția de bașcan, va avea o agendă complicată în activitatea sa de guvernator al regiunii autonome. Aici ne referim la faptul că noul guvernator va trebui să reușească să creeze o relație de încredere cu autoritățile de la Chișinău față de care se află în opoziție din perspectiva campaniei electorale pe care a desfășurat-o. De asemenea, Irina Vlah va trebui să fie foarte abilă și să demonstreze capacități de manevrare între așteptările Moscovei și politica oficială a Chișinăului. În sfârșit, la nivel local, Irina Vlah ar putea fi confruntată de facțiuni și grupuri de interese pe motive politice sau economice.

CONCLUZII

- Referendumul organizat anul trecut a dat dreptate politicianilor și experților găgăuzi care declarau că acest eveniment va atrage după sine o mai multă atenție față de regiunea autonomă. Alegerile bașcanului au fost urmărite atent de autoritățile centrale dar și de misiunile diplomatice și organizațiile internaționale cu reprezentanță la Chișinău.
- Liderii partidelor de la guvernare au avut o abordare discretă față de alegerile din 22 martie. Avem în vedere faptul că au evitat să susțină deschis vreun candidat la acest scrutin pentru a nu-i dăuna șansele electorale. Această atitudine se explică prin sentimentele negative față de partidele de la guvernare care domină spiritele în regiunea autonomă. Politicienii de la Chișinău au avut mai degrabă o atitudine de reacție față de implicarea deschisă a Moscovei în sprijinul unui candidat.
- Observăm o implicare activă a mass-mediei din Federația Rusă și a politicianilor din acest stat față de alegerile din regiunea autonomă. Interesul Moscovei față de o regiune cu o populație de doar aproximativ 150 mii de cetățeni trezește semne de întrebare. Victoria din primul tur a Irinei Vlah consfințește succesul local al Rusiei.
- Factorul geopolitic a fost intens folosit de către concurenții electorali în această campanie. Candidații la funcția de bașcan au încercat să obțină avantaje în acest scrutin făcând uz de sentimentele pro-ruse ale locuitorilor autonomiei găgăuze. Preeminența factorului geopolitic reflectă situația din întreaga regiune, fiind o replică la războiul din Ucraina și la aprofundarea Parteneriatului Estic. În continuare, Chișinăul va trebui să facă față unor somații din ce în ce mai insistente care vor veni din partea regiunilor. Unele dintre ele, precum Găgăuzia, Bălți, Taraclia, vor putea fi transformate în factori de blocaj antieuropean, ceea ce va pune în mare dificultate Chișinăul care nu va mai fi în stare să-și ducă la îndeplinire în totalitate agenda proeuropeană.
- Aproape toți concurenții, cu mici excepții, au participat în aceste alegeri în calitate de candidați independenți. Decizia de a afișa în mod deschis lipsa vreunei legături cu partidele politice naționale demonstrează discreditarea lor în regiunea găgăuză. Totodată, subliniază situația de izolare care există între Chișinău și Comrat.
- Victoria Irinei Vlah pune punct confruntării dintre Mihail Formuzal și Dudoglo în Găgăuzia. Pe parcursul ultimilor trei ani Dudoglo a dus o campanie activă de subminare a pozițiilor fostului bașcan, fiind susținut masiv de la Chișinău, de Partidul Democrat. Această strategie s-a dovedit o miză falsă întrucât Dudoglo a pierdut progresiv pozițiile și devine tot mai pronunțat o persoană repudiată în autonomie. Chișinăul va trebui să identifice fețe noi pentru a le propulsa în prim planul politicii găgăuze, deoarece Dudoglo pare a fi un candidat fără șanse.
- Irina Vlah a declarat că principalul obiectiv al său este stabilitatea economică și dezvoltarea regiunii autonome. Totuși, trebuie să recunoaștem că noul bașcan reprezintă un nou pilon al politicii rusești în regiune și va complica mult viața Chișinăului. Eforturile ei vor fi dublate la Chișinău de către Igor Dodon care va amplifica din rășputeri acest mesaj. Astfel, Rusia urmărește crearea în Moldova a unui cordon antieuropean care se va întinde de la Briceni la Vulcănești cu obiectivul final de a pune presiune asupra Chișinăului și a schimba optica politicii sale externe. Confruntarea geopolitică se va manifesta în Moldova prin antagonismul dintre centru și periferie.